

Salman
Rushdie

Vítězné
město

PŘELOŽILA MARTINA NERADOVÁ

PASEKA

Vítězné město

Vyšlo také v tištěné verzi

**Pa
se
ka**

Salman Rushdie

Vítězné město – e-kniha

Copyright © Paseka, 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Vítězné město

Salman Rushdie

Vítězné město

Paseka

Přeložila Martina Neradová

Vydáno s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky.

MINISTERSTVO
KULTURY

VICTORY CITY

Copyright © Salman Rushdie, 2023

All rights reserved

Translation © Martina Neradová, 2025

ISBN v tištěné verzi 978-80-7637-575-8

ISBN e-knihy 978-80-7637-5971-2 (1. zveřejnění, 2026) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7637-5972-9 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7637-5957-6 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

Věnováno Hanan

Část první

Zrod

V poslední den svého života, ve věku dvou set čtyřiceti sedmi let, dopsala slepá básnířka, strůjkyně zázraků a věštkyňe Pampa Kampana rozsáhlou epickou báseň o Bisnaze, schovala ji do hliněného hrnce zapečetěného voskem a hrnec zakopala v samém středu zpustošeného palácového komplexu jakožto poselství budoucím generacím. O čtyři a půl století později jsme hrnec našli a poprvé si přečetli nesmrtelný skvost s názvem *Džajaparádžaja* neboli „Vítězství a porážka“, dílo stejně dlouhé jako Rámájana, složené ze čtyřiaadvaceti tisíc veršů sepsaných sanskrtem, a dozvěděli se tajemství říše, jež Pampa Kampana skrývala před dějinami přes sto šedesát tisíc dní. Znali jsme pouze rozvaliny, které z říše zbyly, a v rozvalu, nahlodaném plynutím času, nedokonalou paměť a nepravdami těch, kteří přišli po jejím pádu, byly i naše vzpomínky na její dějiny. Při čtení té básně začala minulost ožít, Bisnažská říše se znovuzrodila, taková, jaká vskutku bývala, s ženskými bojovnicemi, horami zlata, velkorysostí ducha i obdobími duševní podlosti, se slabinami i přednostmi. Poprvé jsme si vyslechli celou historii království, které začalo i skončilo ohněm a utátou hlavou. Zde je onen příběh, převyprávěný všednějším jazykem současného autora, jenž není ani učencem, ani básníkem, nýbrž pouhým vypravěčem, jenž svou verzi nabízí pro ukrácení dlouhé chvíle a možné poučení dnešním čtenářům, starým i mladým, vzdělaným i méně

vzdělaným, těm, kteří hledají moudrost, i těm, kteří se baví nerozumnými pošetilostmi, severanům i jižanům, stoupen-
cům nejrůznějších bohů i neznabohům, lidem s otevřenou
i uzavřenou myslí, mužům a ženám i těm, jejichž gender leží
mimo tyto kategorie nebo mezi nimi, šlechtickým potomkům
i řadovým plebejcům, dobrým lidem i darebákům, šarlatá-
nům i cizincům, pokorným mudrcům i sobeckým hlupákům.

*

Příběh Bisnagy se začal odvíjet ve čtrnáctém století našeho
letopočtu na jihu země, které dnes říkáme Indie, Bhárat, Hin-
dustán. Starý král, jehož kutálejší se hlava to všechno spusti-
la, nestál jako panovník za mnoho, byl to ten typ náhražkové-
ho vládce, který se vynoří v mezidobí po pádu jednoho a před
vzestupem jiného mocného království. Jmenoval se Kampila
a pocházel z malého knížectví Kampilí, „Kampilarája“, ne-
boť *rája* byla místní varianta *rádži*, krále. Tenhle druhořadý
rája pobyl na svém třetířadém trůnu dostatečně dlouho na
to, aby na březích řeky Pampy postavil čtvrtoradou pevnost,
dovnitř vsadil pětiřadý chrám a do svahu skalnatého kopce
vytesal několik okázalých nápisů, avšak poté na jih přitáhla
armáda ze severu, aby s ním zúctovala. Následná bitva byla
jednostrannou a natolik bezvýznamnou událostí, že se jí ni-
kdo ani neobtěžoval dát jméno. Když severané převálcovali
oddíly Kampilaráji a pozabíjeli většinu jeho vojska, chopili se
nanicovatého krále a stáli jeho nekorunovanou hlavu. Potom
ji vycpali slámou a poslali na sever pro potěchu dillíské-
mu sultánovi. Na bezejmenné bitvě ani na oné hlavě nebylo
nic výjimečného. V těch časech byly bitvy natolik běžnou

záležitostí, že se mnozí nezdržovali s jejich pojmenováním; a utaté hlavy cestovaly napříč naší rozlehlou zemí co chvíli, aby udělaly radost tomu či onomu knížeti. Sultán si z nich na severu v hlavním městě vybudoval poměrně slušnou sbírku.

Po nedůležité bitvě došlo překvapivě k události takového kalibru, jež mění chod dějin. Pověst praví, že ženy z malého, poraženého království, v důsledku bezejmenné bitvy většinou čerstvě ovdovělé, položily poslední obětiny v pětiřadém chrámu, vyšly ze čtvrtoradé pevnosti, přepluly řeku na loďkách, přičemž s nepravděpodobnou přízní osudu překonávaly vzedmuté vlny, ušly kus cesty na západ podél jižního břehu a potom rozdělaly mohutný oheň, vrhly se do plamenů a spáchaly hromadnou sebevraždu. S vážností a bez nářků si řekly poslední sbohem a bez váhání vykročily kupředu. Výkřiky se neozvaly, ani když jejich maso zachvátil oheň a vzduch prostoupil pach smrti. Hořely tiše; nebylo slyšet nic než praskot vatry. Pampa Kampana to všechno viděla. Jako by jí sám vesmír posílal vzkaz: Nastraž uši, na-dechni se a pouč se. Bylo jí devět let, pozorovala tu scénu se slzami v očích a držela se co možná nejpevněji ruky své neslzící matky, zatímco všechny ženy, které znala, vstupovaly do ohně, sedaly si, stoupaly nebo lehaly do samého středu hranice a z uší a úst jim šlehaly plameny: stařena, která už všechno viděla, mladá žena na prahu dospělosti, dívka, která nenáviděla svého otce, mrtvého vojáka, žena, která se styděla za svého muže, neboť nepoložil život na bitevním poli, žena s krásným melodickým hlasem, žena s děsivým smíchem, žena hubená jako lunt, žena tlustá jako meloun. Kráčely do plamenů a z puchu jejich smrti se Pampě zvedal žaludek a potom se z jejího sevření jemně vymanila její

matka Rádha Kampana a k jejímu zděšení velice pomalu, avšak s nezlomným přesvědčením zamířila vpřed, aby se, beze slova rozloučení, přidala k ohňostroji mrtvých.

Pampě Kampaně, která sdílela jméno s řekou, na jejíchž březích se to všechno událo, se pach matčina spalovaného masa usadil v nosních dírkách a nezbaví se ho po zbytek života. Hranici postavily z voňavého santalového dřeva obohaceného množstvím hřebíčku, česneku, římského kmínu a skořicové kůry, jako by se z těch škvařících se dam měl připravit kořeněný pokrm, jenž posléze naservírují sultánovým vítězným generálům coby gastronomický zážitek, ale tyto vůně – kurkuma, černý i zelený kardamom – nedokázaly zamaskovat jedinečný, kanibalský, pronikavý odér žen pečených zaživa, ba dokonce jej učinily snad ještě nesnesitelnějším. Pampa Kampana přestala jednou provždy jíst maso a chtě nechtě odcházela z každé kuchyně, kde se připravovalo. Ze všech masových jídel se linuly vzpomínky na její matku, a když ostatní jedli mrtvá zvířata, musela odvracet zrak.

Pampin otec zemřel zmlada, dávno před bezejmennou bitvou, a její matka tudíž nepatřila k čerstvě ovdovělým. Ardžuna Kampana zemřel tak dávno, že si Pampa ani nepamatovala, jak vypadal. Věděla o něm jen to, co jí řekla Rádha Kampana, že to byl laskavý muž, oblíbený hrnčír z města Kampilí, který svou ženu pobízel, aby si rovněž osvojila hrnčírské řemeslo, a když pak zemřel a ona převzala jeho živnost, ukázalo se, že je přinejmenším stejně zručná jako on. Rádha posléze vedla k hrnčírskému kruhu i ručky malé Pampy, a tak se holčička naučila vytáčet hrnce a mísy, tudíž se jí dostalo důležitého ponaučení, že nic takového jako mužská práce neexistuje. Pampa Kampana věřila, že právě takový život má

před sebou: bude vyrábět krásné věci na hrnčířském kruhu, bok po boku s matkou. Nyní se její sen rozplynul. Matka pustila její ruku a zanechala svou dceru osudu.

Pampa se dlouho pokoušela přesvědčit sebe samu, že se její matka pouze nechala strhnout davem, protože byla společenská a ženské přátelství pro ni odjakživa mělo nedozírný význam. Namlouvala si, že stěna z rozvlněných plamenů je závěsem, za nímž se dámy sešly na kus řeči, a brzy vyjdou z ohně bez jakékoli újmy, leda snad lehce sežehlé a načichlé kuchyňskými vůněmi, jež však brzy vyvanou. Potom půjde s matkou domů.

Teprve když viděla, jak z kostí Rádhy Kampany odpadly poslední kusy pečeného masa a odhalily holou lebku, pochopila, že dětství je totam, odteď se musí chovat jako dospělá a nikdy se nesmí dopustit matčina posledního omylu. Smrti se bude vysmívat a obrátí se čelem k životu. Neobětuje vlastní tělo jen proto, aby následovala mrtvé muže do zásvětí. Odmítne zemřít mladá a místo toho bude žít neskutečně, vzdorovitě dlouho. V tu chvíli obdržela nebeské požehnání, které všechno změní, neboť právě v tom okamžiku začal z jejich devítiletých úst vycházet hlas bohyně Pampy, starý jako sám Čas.

Hlas zněl mohutně, duněl jako vysoký vodopád v údolí líbezných ozvěn. Měl melodičnost, jakou ještě nikdy neslyšela, harmonii, kterou později pojmenovala *laskavost*. Samozřejmě ji to vyděsilo, ale současně se uklidnila. Neuchvátil ji démon. Z hlasu čísela dobrota a vznešenost. Rádha Kampana jí jednou vyprávěla, že dvě z nejvyšších božstev panteonu strávila počáteční dny svých námluv nedaleko odsud, u hrozivých vod pádící řeky. Možná že nyní hovořila samotná královna všech bohů, jež se v čase smrti vrátila na místo, kde se zrodila její láska. Po tomto božstvu pojmenovali nejen řeku,

ale také Pampu Kampanu – „Pampa“ bylo jedno ze zdejších jmen pro bohyni Párvatí, jíž se tu ve svém místním tříokém převtělení zjevil její milenec Šiva, mocný Pán tance –, takže to všechno začínalo dávat smysl. Pampa-lidská bytost začala s nevzrušeným odstupem naslouchat slovům Pampy-bohyně, jež se jí valila z úst. Neměla nad nimi o nic větší kontrolu než divák nad monologem herecké hvězdy a právě tehdy nastoupila svou kariéru věštkyně a strůjkyně zázraků.

Fyzicky se necítila jinak než dřív. Nedostavily se žádné nepříjemné vedlejší účinky. Nechvěla se, nebylo jí mdlo, nepolilo ji horko ani studený pot. Neměla pěnu u úst ani se neskácela k zemi v epileptickém záchvatu, třebaže v ní vypestovali přesvědčení, že se to v takových případech může stát a jiným se to také stalo. Naopak ji jako hebký plášť zahalil naprostý klid, jenž jí poskytl jistotu, že svět i nadále zůstává dobrým místem k životu a všechno dobře dopadne.

„Z krve a ohně,“ pravila bohyně, „život a moc se zrodí. Na tomto místě povstane velkolepé město, div světa, a jeho říše přetrvá přes dvě století. A ty,“ oslovila bohyně osobně Pampu Kampanu, čímž dívce zprostředkovala mimořádný zážitek, kdy přímo k ní jejími vlastními ústy promlouvala cizí nadpřirozená žena, „ty budeš bojovat, abys zaručila, že žádná další žena neshoří na hranici a že muži začnou nahlížet na ženy jinak, a budeš žít přesně tak dlouho, abys byla svědkem svého úspěchu i svého selhání, abys to všechno viděla a odvyprávěla, ačkoli s koncem vyprávění okamžitě zemřeš a čtyři sta padesát let si na tebe nikdo nevzpomene.“ Tak se Pampa Kampana dozvěděla, že božská štědrost je vždy dvousečná zbraň.

Vykročila, aniž věděla, kam jde. Kdyby žila v naší době, možná by řekla, že okolní krajina vypadá jako povrch Měsíce,

pláně zjizvené krátery, prašná údolí, hromady kamení, prázdnota, pocit melancholického vakua tam, kde měl vzkvétat život. Jenže Pampa Kampana nechápala Měsíc jako fyzické místo. Pro ni byl jen zářivým bohem na obloze. Šla a šla, dokud se jí nezačaly zjevovat zázraky. Spatřila kobru, která svou kápí stínila obtěžkanou žábu před pražícím sluncem. Spatřila, jak se zajíc otočil čelem k psovi, který ho pronásledoval, kousl psa do čumáku a zahnal ho na útěk. Tyto divy v ní vzbudily pocit, že se schyluje k něčemu úžasnému. Krátce po viděních, snad poslaných bohy jako znamení, došla k malému *mathu* v Mandaně.

Math lze také nazvat *píth*, ale abychom se vystříhali zmatečnosti, řekněme to prostě: jednalo se o mnišské obydlí. Později, jak se říše rozrůstala, se mandanský *math* proměnil v majestátní sídlo, které sahalo až k břehům pádící řeky, v obrovský areál zaměstnávající tisíce kněžích, sloužících, obchodníků, řemeslníků, správců, chovatelů slonů, cvičitelů opic, čeledínů a rolníků obdělávajících rozlehlá rýžová pole náležející k *mathu*, a byl uctíván jakožto posvátný prostor, kam si chodili pro radu císařové, avšak v onom raném období před počátkem počátku to nebylo víc než skromná jeskyně asketika se zeleninovým záhonem a asketik, jenž ji obýval, tehdy ještě mladík, pětadvacetiletý učenec s dlouhými vlnitými lokny, které mu splývaly po zádech až do pasu, si říkal Vidjáságar, což znamenalo, že jeho velká hlava obsahuje oceán vědění, *vidjá-ságara*. Když viděl, jak se k němu blíží dívka s hladem na jazyku a šílenstvím v očích, ihned pochopil, že byla svědkem strašných věcí, a nabídl jí vodu a tu trochu jídla, které měl k dispozici.

Poté, alespoň podle Vidjáságarovy verze událostí, se docela snadno sžili, spali na zemi v protilehlých koutech jeskyně

a vycházeli spolu dobře, i proto, že mnich složil slavnostní slib tělesné zdrženlivosti, a tudíž se Pampy Kampany nikdy prstem nedotkl, ani když dozněla do vznešené krásy, třebaže jeskyně nebyla nijak velká a ocitli se v ní sami a potmě. Po zbytek svého života o tom ujišťoval každého, kdo se zeptal – a lidé se ptali, neboť svět je cynický a podezřívavý, a jelikož je plný lhářů, ve všem vidí lež. Dlužno dodat, že v případě Vidjáságarovy historky to svět viděl správně.

Když se ptali Kampany, neodpovídala. Už jako malá si osvojila schopnost vytěsnit ze svého vědomí mnohé ohavnosti, jež jí život nadělil. Zatím nechápala božskou moc, jíž byla nadána, ani ji neuměla využít, tudíž se nedokázala ubránit, když údajně zdrženlivý učenec překročil neviditelnou hranici, která je rozdělovala, a udělal, co udělal. Nestávalo se to často, protože studium ho obvykle natolik unavilo, že nebyl s to zabývat se chůzí, ale i tak to bylo víc než dost, a kdykoli k onomu skutku došlo, Pampa Kampana jej silou vůle vymazala z paměti. Stejně vymazala i svou matku, která svým sebeobětováním obětovala na oltář asketových tužeb vlastní dceru, a dlouho se pokoušela přesvědčit sebe samu, že co se dělo v jeskyni, byla iluze, a že nikdy žádnou matku neměla.

Díky tomu dokázala snášet svůj osud mlčky; v jejím nitru však mezitím narůstala rozhněvaná moc. Moc, z níž se zrodí budoucnost. Časem. Vše v pravý čas.

Příštích devět let neutrousila jediné slovo, což znamenalo, že Vidjáságar, jenž znal mnohé, neznal ani její jméno. Rozhodl se, že jí bude říkat Gangádeví, a ona to přijala bez reptání, pomáhala mu sbírat bobule a kořínky, jimiž se živili, zameřovala jejich nuzný příbytek a nosila vodu ze studny. Její mlčení mu naprosto vyhovovalo, neboť většinu dní byl pohroužen

v rozjímání, přemítal nad významem svatých textů, které se naučil nazpaměť, a hledal odpovědi na dvě zásadní otázky: zda existuje moudrost, nebo je vše jen bláznovstvím, a na příbuznou otázku, zda existuje něco jako *vidjá*, skutečné vědění, nebo jen mnoho různých druhů nevědomosti a skutečné vědění, po němž byl pojmenován, je vyhrazeno pouze bohům. Mimoto přemýšlel o míru a tázal se sám sebe, jak ve věku násilí zajistit vítězství nenásilí.

To jsou muži, myslela si Pampa Kampana. Muž filozofuje o míru, ale vůči bezbranné dívce spící v jeho jeskyni se dopouští činů, které jsou s jeho filozofií v rozporu.

Ačkoli dívka mlčela, zatímco dospívala v mladou ženu, rozepsala se pevným, plynulým rukopisem a mudrce, jenž předpokládal, že je negramotná, tak uvedla v čirý úžas. Když se rozmluvila, přiznala, že o této své schopnosti sama nevěděla, a zázračně nabytou gramotnost připisovala laskavému zásahu bohyně. Psala téměř každý den a Vidjáságarovi dovolala, aby její dílo četl, a tak byl ohromený mudrcem prvním, kdo měl během oněch devíti let příležitost sledovat rozkvět jejího mimořádného básnického talentu. V této době složila verše, z nichž se stane Prolog k *Vítězství a porážce*. Námětem hlavní části básnické skladby budou dějiny Bisnagy od vzniku po zánik, ale tyto události se objeví teprve v budoucnu. Prolog se věnoval dávnověku a vyprávěl příběh opičího království Kiškindha, které v tamní oblasti vzkvétalo v dávném Čase mýtů, a obsahoval barvitý popis života a činů Pána Hanumána, opičího krále, jenž uměl vyrůst do velikosti hory a přeskočit moře. Učenci i obyčejní čtenáři se obvykle shodují na tom, že verše Pampy Kampany se svou kvalitou vyrovnají jazyku samotné *Rámájany*, ba dokonce jej možná předčí.

Po devíti letech přišli na návštěvu dva bratři Sangamovci: jeden vysoký, šedovlasý a pohledný, jenž stál bez hnutí a díval se člověku hluboko do očí, jako by dokázal číst jeho myšlenky, a druhý, mnohem mladší, malý a kulatý, jenž kolem svého sourozence i ostatních poletoval jako včela. Byli to honáci krav z horského města Guttí, kteří odešli do války, neboť válka v těch časech patřila k odvětvím s růstovým potenciálem; přidali se k vojsku místního knížete, ale protože v zabijáckém umění byli amatéři, zajala je armáda dillíského sultána a poslala je na sever, kde se obrátili na víru svých vězňů, aby si zachránili kůži, a když brzy nato uprchli, dřív než je stihli obřezat v souladu s požadavky náboženského vyznání, v něž doopravdy nevěřili, shodili ze sebe přijatou víru jako nechtěný šál. Mládenci vysvětlovali, že jsou zdejší, že se do slechli o moudrosti mudrce Vidjásagara, a upřímně řečeno, také o kráse němé mladé ženy, která s ním bydlela, a tak se tu zastavili, hledající dobrou radu.

A nepřišli s prázdnou. Přinesli košíky s čerstvým ovocem, pytel ořechů, bandasku s mlékem od jejich nejmilejší krávy a také pytel osiva, který jim, jak se ukázalo, změnil život. Řekli, že se jmenují Hukka a Bukka Sangamovci – Hukka, starší krasavec, a Bukka, mladá včelka – a po útěku ze severu se rozhlížejí po novém životním směřování. Péče o krávy jim prý po armádní eskapádě začala být málo, rozšířili si obzory a jejich ambice vzrostly, tudíž budou vděční za každé ponaučení, za každou vlnku zrozenou z rozkmitu Oceánu vědění, za každé zašeptání z hlubin moudrosti, jež jim snad mudrc bude ochoten nabídnout, za cokoli, co jim ukáže cestu. „Víme, že jste velkým apoštolem míru,“ pravil Hukka Sangamovec. „Vzhledem k nedávným zkušenostem

se ani nám další vojančení příliš nezamlouvá. Ukažte nám, jaké ovoce plodí nenásilí.“

K všeobecnému překvapení neodpověděl mnich, ale jeho osmnáctiletá společnice, učinila tak běžným, konverzačním tónem a silným, hlubokým hlasem, jenž ani v nejmenším neprozrazoval, že ho devět let nepoužívala. Hlasem, jemuž oba bratři okamžitě podlehli. „Dejme tomu, že máte pytel semínek,“ řekla Pampa Kampana. „A dejme tomu, že je můžete zasít a vypěstovat z nich město i jeho obyvatele, jako by lidé byli rostliny pučící a rozkvétající na jaře a uvadající na podzim. Dejme tomu, že z těch semínek mohou vyrůst celé generace a stvořit dějiny, novou realitu, říši. Dejme tomu, že z vás mohou udělat krále a po vás vaše děti a děti jejich dětí.“

„To zní dobře,“ řekl mladý Bukka, smělejší a upřímnější z bratrů, „ale kde takové osivo najdeme? Jsme sice prostí honáci krav, ale na pohádky nevěříme.“

„Jméno vaší dynastie, Sangamovci, je znamením,“ odpověděla Pampa Kampana. „*Sangam* znamená soutok – jako když vznikla řeka Pampa spojením Tungy a Bhadry, které byly stvořeny z potu, jenž se řinul po obou skráních Pána Višnua – a tudíž tudíž také splnutí různých částí v nový celek. Takový je váš osud. Běžte na místo, kde se obětovaly ženy, na posvátné místo, kde zemřela má matka, které je zároveň místem, kde v dávných časech spojili Pán Ráma a jeho bratr Lakšman síly s mocným Pánem Hanumánem z Kiškindhy a vyrazili do bitvy proti mnohohlavému Rávanovi z Lanky, který unesl Rámovu manželku Sítu. Jste bratři stejně jako Ráma a Lakšman. Vybudujte tam své město.“

Nyní promluvil mudrc. „Být honákem krav není až tak špatný začátek,“ prohlásil. „Představte si, že sultanát Gólkondú

založili pastýři – jeho název ve skutečnosti znamená „pastýřský kopec“ –, ale tihle pastýři měli štěstí, protože zjistili, že jejich místo oplývá diamanty, a teď jsou z nich diamantová knížata, vlastníci třiadvaceti dolů, nálezci většiny růžových diamantů na světě a majitelé diamantu pojmenovaného Velká tabule, který uložili do nejhlubší kobky v pevnosti na hoře, v nejnedobytnějším ze všech hradů v zemi, včetně Méhrágarhu v Džódhpuru na severu země a v Udajagiri kousek odsud.“

„A vaše semínka jsou lepší než diamanty,“ řekla mladá žena a vrátila bratrům pytel, s nímž přišli.

„Cože, tahle semena?“ zeptal se Bukka užasle. „Vždyť je to jen obyčejná směs, kterou jsme vám chtěli darovat pro váš zeleninový záhon – okra, fazole a tykev, všechno dohromady.“

Věštkyň zavrtěla hlavou. „Už ne,“ odvětila. „Nyní jsou to semínka budoucnosti. Vyrostě z nich vaše město.“

V ten okamžik si bratři uvědomili, že se do té zvláštní krašavice, která očividně byla mocnou čarodějkou, nebo přinejmenším osobou, jíž se dotkl bůh a obdaroval ji mimořádnými schopnostmi, oba dva upřímně, hluboce a jednou provždy zamilovali. „Říká se, že Vidjáságar ti dal jméno Gangádeví,“ ozval se Hukka. „Ale jak se jmenuješ doopravdy? Moc rád bych to věděl, abych si tě zapamatoval v takové podobě, jakou zamýšleli tví rodiče.“

„Běž a postav město,“ opáčila Pampa Kampana. „Až vyraší z kamení a prachu, vrať se a zeptej se mě znovu. Pak ti možná odpovím.“

Poté, co dva bratři Sangamovci dorazili na určené místo a se srdcem naplněným údivem a kapkou naděje rozesei semínka, vylezli na vrchol kopce pokrytého mohutnými balvany a trnitými keři, jejichž ostny jim trhaly prostý šat, a v pozdním odpoledni se posadili na zem, aby čekali a pozorovali. Neuběhla ani hodina, když tu spatřili, že se vzduch začíná rozechvívat jako za nejpárnějších úseků těch nejpárnějších dnů, a potom před jejich užaslymi zraky postupně narůstalo zázračné město, z kamenité půdy rašily kamenné budovy královského centra, majestátní královský palác, jakož i první velkolepý chrám. (Ten byl posléze jednou provždy znám jako Podzemní chrám, neboť se vynořil z místa pod povrchem země, a také jako Opičí chrám, protože se od chvíle, kdy povstal, hemžil dlouhoocasými šedivými chrámovými opičkami druhu hulman posvátný, které skřehotaly jedna přes druhou a zvonily na bezpočet chrámových zvonků, a jelikož spolu s ním povstala obrovská socha samotného Pána Hanumána, která posléze stála u chrámové brány.) Všechny tyto a mnohé další stavby se vztyčily ve starobylé nádheře a hleděly k paláci a královskému komplexu, který se rozkládal na vzdáleném konci dlouhé tržištní ulice. A na okraji města si cestu nad povrch prorazily také chatrče prostého lidu z bláta, dřeva a kravinců.

*

(Poznámka k opicím. Zde je patrně namístě podotknout, že opice sehrají v příběhu Pampy Kampany zásadní roli. V těchto raných verších dopadá na její stránky laskavý stín mocného Pána Hanumána, jehož síla a odvaha se stanou typickými rysy Bisnagy, nástupkyně jeho bájně Kiškindhy ze skutečného života. Avšak později se objeví jiné, zlomyslné opice, s nimiž se bude nutné popasovat. Tyto události netřeba dále předjímat. Pouze upozorňujeme na duální, binární povahu motivu opice v jejím díle.)

*

V oněch prvních okamžicích město ještě nežilo úplně. Šířilo se ze stínů holých, kamenitých kopců a vypadalo jako zářící kosmopole, kterou opustili všichni obyvatelé. Vily boháčů, vily s kamennými základy, na nichž stály sloupy podpírající ladné konstrukce z cihel a dřeva, byly neobydlené; stánky na zastřešeném trhu zely prázdnotou a čekaly na příchod květinářek, řezníků, krejčích, obchodníků s vínem a zubařů; čtvrt červených luceren měla své bordely, ale prozatím žádné děvky. Řeka pádila korytem a břehy nachystané pro pradleny a prادلáky jako by čekaly na nějakou akci, na nějaký pohyb, který by dal tomu místu smysl. V královském komplexu vyhlížely grandiózní Sloní stáje s jedenácti oblouky v průčelí, kdy se dostaví chobotnatci a jejich trus.

Potom začal život a z hnědé země se zrodily stovky – ne, tisíce – dospělých mužů a žen, oprášily si hlínu z oděvu a ve večerním vánku se nahrnuly do ulic. Městem kráčeli toulaví psi a kostnaté krávy, stromy se zazelenaly a rozkvetly a nebe křižovala hejna papoušků, ano, a vran. Na říčním břehu

vznikla prádelna, v honosných stájích troubili královští sloni a u bran královského komplexu ozbrojené – ženské! – stráže. Za hranicemi města bylo vidět armádní ležení, rozlehlý barákový tábor, v němž se soustředila ohromná vojenská síla tisíců novorozených lidských bytostí vybavených rachotící zbrojí a zbraněmi spolu s formacemi slonů, velbloudů a koní a obléhací výzbrojí – beranidly, trebuchety a podobně.

„Tak si musí připadat bůh,“ pošeptal Bukka Sangamovec bratrovi roztřeseným hlasem. „Bůh, který je jako jediný schopen aktu stvoření.“

„Teď se musíme bohy stát,“ opáčil Hukka, „abychom si pojistili, že nás lidé budou uctívat.“ Zvedl oči k obloze. „Tam, vidíš?“ ukázal vzhůru. „To je náš otec, Měsíc.“

„Ne,“ Bukka zavrtěl hlavou. „Něco takového nám v životě neprojde.“

„Mocný bůh Měsíce, náš předek,“ spustil Hukka a za pochodu si vymýšlel, jak bude historka pokračovat, „měl syna jménem Buddha. Po několika generacích dospěla rodová linie k měsíčnímu králi z mytických časů. K Purúravasovi. Tak se jmenoval. Ten měl dva syny, Jadua a Turvasua. Někteří tvrdí, že synů bylo pět, ale já říkám, že dva jsou víc než dost. A my jsme syny Jaduových synů. Tudíž spadáme do slavné lunární linie, stejně jako slavný válečník Ardžuna z *Mahábháraty*, či dokonce sám Pán Krišna.“

„I nás je pět,“ podotkl Bukka. „Pět bratří Sangamovců, jako pět synů krále Měsíce. Hukka, Bukka, Pakka, Čakka a Dév.“

„Možná,“ připustil Hukka. „Ale já říkám, že dva jsou víc než dost. Naši bratři nejsou ušlechtilé povahy. Mají pochybnou pověst. Nejsou toho hodni. Ovšem ano, musíme vymyslet, co s nimi.“

„Pojďme dolů, ať si ten palác prohlédneme,“ navrhl Bukka. „Doufám, že tam bude dostatek sloužících a kuchařů, nejen řada prázdných státních komnat. Doufám, že tam jsou postele měkké jako obláčky a snad i ženské křídlo s hotovými manželkami nepředstavitelné krásy. Měli bychom slavit, co ty na to? Už nejsme honáci krav.“

„Ale krávy pro nás zůstanou důležité,“ nadhodil Hukka.

„Myslíš metaforicky?“ zeptal se Bukka. „Protože dojit už rozhodně nehodlám.“

„Ano,“ přitakal Hukka Sangamovec. „Metaforicky, samozřejmě.“

Chvíli oba mlčeli, ohromení tím, co stvořili. „Jestli je možné, aby se z něčeho zrodilo něco, jako se to stalo tady,“ promluvil konečně Bukka, „možná že je na tomhle světě možné cokoli a možná že z nás opravdu mohou být významní muži, ačkoli k tomu budeme potřebovat významné myšlenky, a na ty žádné osivo nemáme.“

Hukkovy úvahy se ubíraly jiným směrem. „Jestli můžeme vypěstovat lidi jako maniok,“ přemítal, „potom je jedno, kolik vojáků ztratíme v boji, protože si vždycky můžeme vypěstovat další, tudíž budeme neporazitelní a schopní dobýt celý svět. Tyhle tisíce jsou jen začátek. Vypěstujeme si stovky tisíc obyvatel, možná milion a k tomu milion vojáků. Semíněk nám zbylo dost. Nevypotřebovali jsme ani půlku pytle.“

Bukka myslel na Pampu Kampanu. „Pořád mluvila o míru, ale jestli ho chce, proč dopustila, aby nám vyrostla taková armáda?“ uvažoval nahlas. „Chce skutečně mír, nebo se chce pomstít? Myslím za smrt svojí matky.“

„Teď už je to na nás,“ odpověděl Hukka. „Armáda může sloužit stejně dobře míru jako válce.“

„A ještě něco mi nejde z hlavy,“ pokračoval Bukka. „Ti lidé tam dole, naši noví občané – a teď myslím muže –, myslíš, že jsou obřezaní?“

Hukka se nad tou otázkou zamyslel. „Co chceš dělat?“ zeptal se nakonec. „Chceš sejít dolů a požádat je, aby rozhalili *lungí*, stáhli kalhoty, rozvázali si sarongy? Myslíš, že to by byl dobrý začátek?“

„Upřímně řečeno,“ odpověděl Bukka, „je mi to vlastně jedno. Nejspíš to bude půl na půl, no tak co.“

„Přesně,“ přikývl Hukka. „No tak co.“

„Čili jestli je to jedno tobě, tak mně taky,“ pokračoval Bukka.

„Je mi to jedno,“ řekl Hukka.

„Takže no tak co,“ ujistil ho Bukka.

Znovu zmlkli, upřeně se dívali na ten zázrak dole pod kopcem a pokoušeli se přijmout jeho nesrozumitelnost, krásu a důsledky. „Měli bychom se jít představit,“ prohlásil Bukka po chvíli. „Musí vědět, kdo to tu má na povel.“

„Není kam spěchat,“ odpověděl Hukka. „Myslím, že teď oba trochu vyšilujeme, protože jsme se ocitli uprostřed velké šílenosti, a oba potřebujeme chvílku, abychom to zpracovali, aby se nám vrátil zdravý rozum. A zadruhé...“ A zde se odmlčel.

„Ano?“ pobídl ho Bukka. „Zadruhé co?“

„Zadruhé,“ pronesl Hukka pomalu, „se musíme rozhodnout, který z nás dvou bude král jako první a který jako druhý.“

„Inu,“ ozval se Bukka s nadějí v hlase, „já jsem nejchytřejší.“

„To je otázka,“ opáčil Hukka. „Nicméně já jsem nejstarší.“

„Kromě toho jsem nejsympatičtější.“

„I to je otázka. Avšak opakují: nejstarší jsem já.“

„Ano, jsi starý. Ale já mám nejvíc energie.“

„Energie není totéž co urozenost,“ namítl Hukka. „A pak, pořád jsem nejstarší.“

„Říkáš to, jako by to bylo nějaké přikázání,“ ohradil se Bukka. „Nejstarší má přednost. Kde to stojí? Kde se to píše?“

Hukka položil ruku na jílec meče. „Tady,“ odpověděl.

Přes slunce přeletěl pták. Země se zhluboka nadechla. Bozi, pokud nějakí byli, všeho nechali a zpozorněli.

Bukka ustoupil. „Dobře, dobře,“ pravil a zvedl ruce na znamení, že se vzdává. „Jsi můj starší bratr, mám tě rád, máš přednost.“

„Děkuju,“ řekl Hukka. „I já tě mám rád.“

„Ale,“ dodal Bukka, „v příští záležitosti rozhodnu já.“

„Platí,“ souhlasil Hukka Sangamovec, nyní král Hukka – Hukkarája I. „V paláci si vybereš ložnici jako první.“

„A konkubíny,“ žádal Bukka.

„Ano, ano,“ řekl Hukkarája I. a podrážděně mávl rukou. „I konkubíny.“

Na okamžik se opět rozhostilo ticho a potom se Bukka pokusil o významnou myšlenku. „Co je to lidská bytost?“ ptal se. „Chci říct, co z nás činí ty, kým jsme? Vzešli jsme všichni ze semínek, a vrátíme-li se v minulosti dostatečně daleko, máme všichni za předky zeleninu? Nebo jsme se vyvinuli z ryb, jsme ryby, co se naučily dýchat vzduch? Nebo jsme možná krávy, co přišly o vemeno a dvě ze svých nohou. Z nějakého důvodu mě nejvíc zneklidňuje ta varianta se zeleninou. Nechci se dozvědět, že jsem měl za pradědu baklažán nebo hrášek.“

„A přece se naši poddaní zrodili ze semínek,“ pravil Hukka a zavrtěl hlavou. „Varianta se zeleninou je tudíž nejpravděpodobnější.“

„Zelenina to má jednodušší,“ hloubal Bukka. „Má kořeny, takže ví, kde je její místo. Roste, množením slouží svému účelu a potom ji snědí. Jenže my kořeny nemáme a nechceme, aby nás snědli. Jak potom máme žít? Co je to lidský život? Co je dobrý život a co ne? Kdo a co jsou ty tisíce lidí, které jsme právě stvořili?“

„Otázku původu,“ řekl Hukka vážně, „musíme přenechat bohům. Ta, kterou musíme zodpovědět my, zní následovně: když jsme se nyní ocitli zde – a oni, naši lidé ze semínek, jsou tam dole –, jak máme žít?“

„Kdybychom byli filozofové,“ řekl Bukka, „mohli bychom na takové otázky odpovědět filozoficky. Ale protože jsme pouze chudí pasáci krav, kteří se stali neúspěšnými vojáky a potom se zničehonic vyšvihli nad svoje poměry, uděláme nejlíp, jestliže sejdemle dolů a dáme se do toho, a odpovědi nalezneme, až tam budeme a uvidíme, jak se věci setřesou. Jednou otázkou je armáda a odpovědi na otázku armády je bojovat. Další otázkou jsou krávy a odpovědi na otázku krav je podojit je. Tam dole je město, které se vynořilo odnikud, a to je těžší otázka, než na jakou se nás kdy ptali. Je tudíž možné, že odpovědi na otázku města je začít v něm žít.“

„Kromě toho,“ ozval se Hukka, „bychom se do toho měli pustit dřív, než přijedou bratři a pokusí se nám vzít vítr z plachet.“

Oba bratři však přesto zůstávali na kopci jako omráčení, nehybně pozorovali pohyb nových lidí v ulicích nového města pod sebou a často nevěřícně vrtěli hlavou. Jako by se báli do těch ulic sejít, jako by se obávali, že je to celé nějaká halucinace, a pokud do ní vstoupí, klam bude odhalen, vidění se rozplyne a oni se vrátí k předešlé prázdnotě svých životů. Jejich ohromení možná vysvětlovalo, proč si nevšimli, že lidé

v nových ulicích i ve vojenském táboře za nimi se chovají podivně, jako by i oni tak trochu zešíleli z nepochopení své vlastní nenadálé existence a nedokázali se vyrovnat se skutečností, že byli přivedeni na tento svět odnikud. Neobešlo se to bez pořádné porce křiku a pláče, někteří se váleli po zemi a kopali nohama do vzduchu, oháněli se pěstmi, jako by říkali: *Kde to jsem, pusťte mě odsud*. Na trhu s ovocem a zeleninou po sobě lidé házeli vystaveným zbožím, přičemž nebylo jasné, jestli to dělají z legrace, nebo dávají průchod nevyslovenému hněvu. Ve skutečnosti to vypadalo, že nejsou schopní vyjádřit, co doopravdy chtějí, jídlo, nebo střechu nad hlavou, nebo někoho, kdo by jim vysvětlil svět a dal jim pocit bezpečí, někoho, jehož mírná slova by jim poskytla šťastnou iluzi, že rozumí něčemu, čemu rozumět nemohou. Nebezpečnější byly potyčky v armádním táboře, kde noví lidé chodili ozbrojení, tam docházelo k zraněním.

Když Hukka a Bukka konečně slézali z kamenitého kopce, slunce už prudce klesalo k obzoru. Po mnoha tajemných balvanech, které jim překážely v cestě, se plazily večerní stíny a oběma bratrům se zdálo, že kameny dostávají lidské tváře a pozorně si je prohlízejí prázdnýma očima, jako by se ptaly: *Cože, tahle tuctová individua že vdechla život celému městu?* Hukka, který už se velkopansky nafukoval jako chlapec zkoušící si nové narozeninové šaty, které mu rodiče nechali v nohou postele, zatímco spal, se rozhodl předstírat, že zírající kameny nevidí, ale Bukku přepadla bázeň, jelikož kameny se netvářily přátelsky a snadno mohly oba bratry zasypat a pohřbít je jednou provždy dřív, než dostanou šanci vstoupit do zářné budoucnosti. Nové město bylo téměř obklíčeno, nebyla pouze podél řeky, a v tu chvíli se zdálo,

že se všechny balvany na všech kopcích proměnily v obří hlavy s nevraživým, zamračeným výrazem ve tváři a ústy, co se chystají otevřít. Nikdy nepromluvily, ale Bukka si jejich připravenosti všiml. „Jsme obklopeni nepřáteli,“ říkal si pro sebe, „a jestli se nezmůžeme na rychlou obranu, zřítí se na nás a rozmáčknou nás na padrť.“ Nahlas svému královskému bratru řekl: „Víš, co tohle město nemá a co nutně potřebuje? Hradby. Vysoké, tlusté hradby, tak bytelné, že odolají jakémukoli útoku.“

Hukka přikývl na souhlas. „Postav je,“ pravil.

Potom vešli do města a za soumraku se ocitli na úsvitu času a uprostřed zmatku, který je počátečním stavem všech nových světů. Tou dobou už mnozí jejich noví potomci spali, na ulici, na prahu paláce, ve stínu chrámu, všude. Mimoto se vzduchem šířil příšerný zápach, neboť si stovky občanů pokálely šatstvo. Ti, co nespali, vypadali jako náměsíčníci, prázdní lidé s prázdnýma očima, kteří kráčeli ulicemi jako roboti, kupovali ovoce u stánků, aniž si uvědomovali, co ukládají do košíků, nebo ovoce prodávali, aniž věděli, jak se mu říká, nebo u stánků s náboženskými potřebami kupovali a prodávali smaltované oči, růžové a bílé s černými duhovkami, prodávali a kupovali tyhle a mnohé další cetky, aby je použili při každodenním uctívání v chrámu, aniž věděli, jaké božstvo má rádo jakou obětinu a proč. Už byla noc, avšak náměsíčníci nepřestávali nakupovat a prodávat ani potmě, bloumali ulicemi plnými chaosu a jejich nepřítomné chování budilo ještě větší znepokojení než páchnoucí spáči.

Stav nových poddaných nového krále Hukku děsil. „Vypadá to, že nám ta čarodějnice darovala království podlidí,“ naříkal. „Tihle lidé jsou stejně hloupí jako krávy, ale nemají ani vemena, aby dávali mléko.“

Bukka, důvtipnější než jeho bratr, položil Hukkovi ruku na rameno, aby ho utěšil. „Uklidni se,“ pravil. „I lidským dětem nějakou dobu trvá, než se vynoří z matčina lůna a začnou dýchat. A když se vynoří, nemají tušení, co dělat, proto pláčou, smějí se, močí a kadí a čekají, až se o všechno postarají jejich rodiče. Myslím, že to, co tu vidíme, je město, které se ještě tak docela nenarodilo, a všichni ti lidé, včetně všech dospělých, jsou v tuhle chvíli mimina a nám nezbývá než doufat, že rychle vyrostou, protože pro ně nemáme matky, které by se o ně postaraly.“

„Jestli máš pravdu, co si s tím polonarozeným davem počneme?“ chtěl vědět Hukka.

„Počkáme,“ odpověděl mu Bukka, protože nic lepšího ho nenapadlo. „To je první ponaučení, kterého se ti dostalo v úřadu krále: trpělivost. Musíme naše nové občany – naše nové poddané – nechat, aby se stali skutečnými, aby dorostli do svých nově stvořených já. Znají vůbec svá jména? Odkud si myslí, že přišli? To je problém. Možná prodělají rychlou proměnu. Možná že do rána z nich budou muži a ženy, se kterými to všechno půjde probrat. Do té doby s nimi nic nezmůžeme.“

Na nebi se náhle objevil úplněk jako anděl sestupující na zem a zalil nový svět mléčným svitem. A oné měsícem poženané noci na samém počátku samého počátku bratři Sangamovci pochopili, že akt stvoření je pouze prvním z mnoha nezbytných aktů, že ani mocné kouzlo semínek jim nemůže poskytnout vše, co je třeba. Sami byli vyčerpaní, utahaní ze všeho, co způsobili, a tak se vydali do paláce.

Zdálo se, že zde platila jiná pravidla. Když se blížili ke klenuté bráně vedoucí na první nádvoří, naskytl se jim pohled na veškeré služebnictvo, které před nimi stálo jako sochy,

královští podkoní a čeledíni zkameněli vedle nehybných koní, hudebníci na pódiu třímající němé nástroje a bezpočet sluhů, služek a pomocníků vyparáděných tak, jak to přináleželo těm, kteří slouží králi – turbany s kokardou, brokátové kabátce, střevíce s dlouhou zahnutou špičkou, náhrdelníky, prsteny. Jen co Hukka a Bukka prošli branou, scéna ožila a všude byl samý shon a hemžení. Dvořané jim spěchali dělat doprovod a nebyli to ti velcí novorozenci z města, ale dospělí muži a ženy s vybranou mluvou a znalostmi, plně vybavení k výkonu svých povinností. K Hukkovi přistoupil poskok s korunou na rudém sametovém polštářku a Hukka si ji spokojeně nasadil na hlavu, přičemž si povšiml, že mu sedí jako ulitá. Nechal se obskakovat personálem královského paláce, jako by to bylo jeho nezadatelné právo, avšak Bukkovi, který kráčel o krok či o dva za ním, se hlavou honily jiné myšlenky. „Tak to vypadá, že i kouzelné osivo měří jedním metrem vládcům a jiným ovládaným,“ uvažoval. „Ale pokud ovládaní zůstanou nezvladatelní, nebude jim snadné vládnout.“

Jejich soukromé komnaty byly tak bohatě zařízené, že se otázka, kde bude spát ten a kde onen, obešla bez dlouhých diskuzí, a pak jim komorníci přinesli noční košile a ukázali jim skříně plné královských šatů odpovídajících jejich postavení. Oba byli ovšem příliš znavení, než aby svůj nový domov blíže zkoumali nebo projevíli zájem o konkubíny, a za několik minut už tvrdě spali.

Ráno bylo všechno jinak. „Jak se má dnes město?“ zeptal se Hukka dvořana, který přišel roztáhnout závěsy do jeho ložnice. Sluha se otočil a hluboce se uklonil. „Skvěle, jako vždy, pane králi,“ odpověděl. „Pod vládou Vašeho Veličenstva město vzkvétá, dnes stejně jako každý jiný den.“

Hukka a Bukka si nechali osedlat koně a vyjeli se přesvědčit na vlastní oči, jak to ve městě vypadá. S úžasem zjistili, že v metropoli je rušno, všude davy mužů a žen, kteří se chovají jako dospělí a kterým se pod nohama pletou děti, jak se to od dětí očekává. Jako by tu všichni žili celá léta, jako by tu dospělí prožili dětství, vyrostli tu, oženili se nebo provdali a založili si vlastní rodinu; jako by měli vzpomínky a minulost a tvořili společenství s dlouholetou tradicí, město lásky a smrti, slz a smíchu, oddanosti a zrady a všeho dalšího, co je vlastní lidské povaze, všeho, co se dohromady rovná smyslu života, to všechno vykouzlené z ničeho zázračnými semínky. Vzduch byl plný městského hluku, vyvolávání pouličních prodavačů, klapotu koňských kopyt, rachocení povozů, písniček a dohadování. Ve vojenském táboře čekala hrozivá armáda připravená plnit rozkazy svých pánů.

„Jak se to stalo?“ zeptal se udiveně Hukka svého bratra.

„Odpověď právě přichází,“ řekl Bukka a ukázal před sebe.

Davem se k nim blížila Pampa Kampana, do které byli oba zamilovaní, oblečená v prostém šafránově žlutém rouchu asketika a s holí v ruce. V očích jí žhnul oheň, jenž nebude uhašen dalších dvě stě a více let.

„Postavili jsme město,“ řekl jí Hukka. „Řekla jsi, že když to uděláme, můžeme se tě zeptat na tvé pravé jméno.“

A tak jim Pampa Kampana řekla, jak se jmenuje, a také jim poblahopřála. „Odvedli jste dobrou práci,“ pochválila je. „Jen potřebovali někoho, kdo jim do ucha pošeptá jejich sny.“

„Potřebovali matku,“ řekl Bukka. „Teď ji mají a všechno funguje.“

„Město potřebuje královnu,“ řekl Hukkarája I. „Pampa je jméno pro královnu jako stvořené.“

„Nemůžu být královnou města beze jména,“ pravila Pampa Kampana. „Jak se jmenuje to vaše město?“

„Dám mu jméno Pampánagar,“ odpověděl Hukka. „Jelikož jsme ho nepostavili my, ale ty.“

„To by byla ješitnost,“ namítla Pampa Kampana. „Vyber něco jiného.“

„Tak Vidjánagar,“ navrhl Hukka. „Po velkém mudrci. Město moudrosti.“

„Ten by to také odmítl,“ nesouhlasila Pampa Kampana. „Odmítám to v jeho zastoupení.“

„Tak to už nevím,“ řekl Hukkarája I. „Možná Vidžaja.“

„Vítězství,“ pravila Pampa Kampana. „Vskutku, tohle město lze právem považovat za vítězství. Jen nevím, jestli je takové chvástání moudré.“

Otázka jména zůstane nevyřešená až do chvíle, kdy do města přibude koktající cizinec.

Portugalský návštěvník přijel o Velikonoční neděli. I on se jmenoval Neděle – Domingo Nunes –, byl pohledný jako ranní červánky, oči měl zelené jako tráva za rozbřesku, vlasy rezavé jako zapadající slunce a trpěl řečovou vadou, která mu v očích obyvatel nového města propůjčovala ještě větší šarm, neboť se díky ní mohl tvářit v tvář lidem tmavší pleti vystříhat arogance bílého muže. Živil se jako koňský handlír, ale popravdě to byla jen záminka, neboť jeho skutečnou láskou bylo cestování. Viděl svět od alfy po omegu, seshora dolů, od více po méně, od výhry po prohru a zjistil, že svět je iluze, ať se vrtne kamkoli, a že je krásný. Zažil povodně, požáry a další katastrofy, před nimiž unikl jen o vlásek, viděl pouště, lomy, skály a hory, jejichž temena se dotýkala nebe. Nebo to alespoň tvrdil. Byl prodán do otroctví a posléze vykoupen, potom pokračoval v cestování, vyprávěl historky z cest každému, kdo ho poslouchal, a nebyly to žádné fádní, všední příběhy, nebyly to popisy každodennosti světa, ale jeho divů; či ještě lépe, byly to historky, které vyjadřovaly přesvědčení, že lidský život není tuctový, nýbrž výjimečný. Když přijel do nového města, okamžitě pochopil, že má co do činění s jedním z nejužasnějších zázraků, s divem, jenž se vyrovná egyptským pyramidám, visutým zahradám babylonským nebo Rhodskému kolosu. A tak se poté, co štolmistrovi vojenského tábora prodal řádku koní, které přivezl z přístavu Goa, bez prodlení vydal na obhlídku zlatého

města a nevěřícíma očima pozoroval jeho hradby – jak si to později poznamenal do cestovního deníku, z něhož Pampa Kampana ve své knize ocitovala několik úryvků. Zatímco se díval, hradby před ním vyrůstaly ze země, každou hodinu byly vyšší, hladce opracované kameny se zjevovaly odnikud a pokládaly se vedle sebe či na sebe v dokonalém zákrytu, ačkoli po zednících nebo jiných dělnících nebylo nikde ani památky; to bylo možné pouze tehdy, pokud by se v blízkosti vyskytoval význačný okultista, jenž svede vyčarovat opevnění mávnutím panovačné hůlky.

„Cizinče! Přístup blíž!“ Domingo Nunes už rozuměl místnímu jazyku natolik, aby pochopil, že byl osloven direktivně, bez nejmenší snahy o zdvořilost. Ve stínu brány s barbakánem stojící mezi městem a barákovým táborem, jejíž dvě věže mu před očima stoupaly čím dál blíže k nebi, se z honosného palankýnu mezi závěsy vykláněl muž malého vzrůstu. „Ty! Cizinče! Sem pojď!“

Ten chlap je buď neurvalý kašpar, nebo princ, nebo obojí, pomyslel si Domingo Nunes. Rozhodl se neriskovat a na nezdvornost odpověděl zdvořile. „Kva kva k vašim službám, pane,“ pravil s hlubokou úklonou, čímž na korunního prince Bukku, který si ještě tak docela nezvykl, že je někým, před kým se cizí lidé hluboce sklánějí, udělal dojem.

„Ty jsi ten koňák?“ zeptal se Bukka stejně neurvale jako předtím. „Slyšel jsem, že je ve městě koňský handlíř, co neumí pořádně mluvit.“

Domingo Nunes vykoktal fascinující odpověď. „Koko koně prodávám, jen abych měl na cesty,“ opáčil, „ale tata tatajně patřím k těm, jejichž úkolem je jeje jejezdit po světě a vyprávět jeho příběhy, aby se ostatní dodo dodozvěděli, jak vypadá.“

„Nevím, jak můžeš něco vyprávět,“ podotkl Bukka, „když ti dělá takové problémy dokončit větu. Ale vzbudils ve mně zvědavost. Pojd', sedni si vedle mě. Já i můj bratr, náš král, bychom si ty tvoje historiky rádi poslechli.“

„Nejdřív,“ troufl si žádat Domingo Nunes, „mimi mi musíte prozradit tajemství téhle hlad téhle hradby, toho nejúžasnějšího didi didivu, jaký jsem kdy viděl. Který koko kokouzelník to tak pos tak popostavil? Musím mu popo popotřást rukou.“

„Nastup si,“ vyzval ho Bukka a posunul se, aby cizinci udělal místo v palankýnu. Muži pověření jeho nošením se pokoušeli nedat najevo, co si o tom přidaném nákladu myslí. „Seznámím tě s ní. Je to zaříkávačka měst a dárkyně osiva. Její příběh by se měl vyprávět široko daleko. Uvidíš, že i ona je vypravěčka.“

*

Pokoj to byl malý, ostatním místnostem v paláci se vůbec nepodobal, neměl sebemenší zdobení, jen nabílené zdi, a vybaven byl pouze holým dřevěným soklem. Okýnkem vysoko u stropu dovnitř pronikal jediný sluneční paprsek, který se v ostrém úhlu snášel dolů k mladé ženě jako světelný šíp andělské milosti. V tomto strohém prostředí, zasažena září nečekaného blesku, seděla Pampa Kampana se zkříženými nohama, oči zavřené, paže natažené před sebou, ruce položené na kolenou dlaněmi vzhůru, bříška palců spojená s bříšky ukazováčků, ústa mírně pootevřená, ztracená ve vytržení stvořitelského činu. Mlčela, ale Domingo Nunes, kterého do její přítomnosti uvedl Bukka Sangamovec, měl pocit, že z ní proudí záplava šeptaných slov, valí se z jejich rozevřených rtů, řine se jí po bradě a po hrdle a po pažích až na podlahu,

uniká od ní jako řeka od svého pramene a míří ven do světa. Šepot byl tak tichý, až byl stěží slyšitelný, a Domingo Nunes si na okamžik říkal, že se mu to jen zdá, že si vymyslel nadpřirozenou báchorku, aby mu ty neuvěřitelné věci, jichž je svědkem, začaly dávat smysl.

Potom mu Bukka Sangamovec pošeptal do ucha: „Slyšíš to, vid’?“

Domingo Nunes přikývl.

„Takhle je to s ní dvacet hodin denně,“ pokračoval Bukka. „Pak otevře oči, něco málo pojí a trochu se napije. Potom zase oči zavře a na tři hodiny si lehne, aby si odpočinula. Pak si sedne a začne nanovo.“

„Ale coco co vesku ve skutečnosti dělá?“ otázal se Domingo Nunes.

„Můžeš se jí zeptat,“ řekl Bukka tiše. „V tuhle hodinu otvírá oči.“

Pampa Kampana otevřela oči a spatřila krásného mladého muže, který se na ni upřeně díval, tvář rozzářenou nelíčeným obdivem, a v ten okamžik stran jejího zamýšleného sňatku s Hukkarájou I. a po jeho smrti možná s korunním princem Bukkou (podle toho, kdo přežije koho) vyvstaly nové komplikace. Nemusel se jí na nic ptát. „Ano,“ odpověděla na jeho nevyslovený dotaz, „řeknu ti všechno.“

Konečně otevřela dveře zamčené komnaty, v níž se skrývaly její vzpomínky na matku a rané dětství, všechno se vyvalilo ven a dodalo jí sílu. Vyprávěla Domingovi o hrnčířce Rádze Kampaně, která ji naučila, že ženy to mohou umět s hrnčířským kruhem i se vším ostatním stejně dobře jako muži, a o matčině odchodu, který v ní zanechal prázdno, jež se nyní pokouší zaplnit. Popsala ohnivou vatru

a bohyni, která promluvila jejími ústy. Pověděla mu o semínkách, z nichž na místě její osobní pohromy vyrostlo město. Každé nové místo, kde se lidé rozhodnou žít, potřebuje čas, aby začalo působit opravdově, prohlásila, může to trvat celou generaci nebo ještě déle. První lidé přijíždějí se zavazadly, v nichž si vezou obrázky světa, věci odjinud, kterých mají plnou hlavu, ale nové město působí podivně, stěží v ně mohou věřit, třebaže nemají, kam jinam by šli a kým jiným by byli. Snaží se s tím vyrovnat, jak se dá, a časem začnou zapomínat, příští generaci řeknou jen něco, zbytek zapomenou a jejich děti zapomenou ještě víc a v duchu si leccos pozmění, ale už se narodily tady, v tom je ten rozdíl, jsou odsud, jsou tímhle místem a tohle místo je jimi a jejich rozrůstající se kořeny mu dodávají potřebnou výživu a místo pučí, rozkvétá, žije, tudíž až se čas prvních lidí naplní, mohou odcházet šťastní při vědomí, že začali něco, co bude pokračovat.

Malý Bukka žasl nad její upovídáností. „Tolik toho nikdy nenamluví,“ divil se. „Když byla mladší, neřekla jediné slovo celých devět let. Pampo Kampano, jak to, že ti najednou jede pusa o sto šest?“

„Máme hosta,“ odpověděla s pohledem upřeným do zelených očí Dominga Nunese, „chceme, aby se tu cítil jako doma.“

Všichni pocházejí ze semínek, řekla mu. Muži sázejí semínka do žen a tak dále. Tohle je ovšem něco jiného. V jediném dni vykvetlo ze země celé město, lidé nejrůznějšího vzezření a věku, takové květiny nemají duši, nevědí, kým jsou, protože pravda je, že nejsou ničím. Jenže tato pravda je nepřijatelná. Bylo tudíž nezbytné, pokračovala Pampa Kampana, udělat něco, co zbaví masu jejich nereálnosti. Jejím řešením byla fikce. Vymýšlela lidem životy – do jaké kasty

patří, jakou víru vyznávají, kolik mají bratrů a sester a jaké hry hrávali jako malí – a tyto příběhy pak šeptem posílala do ulic, aby se dostaly k uším, které je potřebovaly slyšet, psala velkolepé vyprávění o městě, aby poté, co stvořila jeho život, stvořila také jeho dějiny. Některé příběhy si vypůjčila ze vzpomínek na ztracené Kampilí, na zmasakrované otce a uhořelé matky, pokoušela se to místo zrekonstruovat na tomto místě, přivést staré zemřelé k životu v tělech nově žijících; ale vzpomínky nestačily, bylo třeba oživit příliš mnoho lidí, a tak od chvíle, kdy se vzpomínky vyčerpaly, musela přijít ke slovu představivost.

„Moje matka mě opustila,“ prohlásila Pampa Kampana, „ale já teď budu matkou jim všem.“

Domingo Nunes většině z toho, co mu vyprávěla, nerozuměl. Potom zničehonic uslyšel šepot, neslyšel ho ušima, ale jakoby mozkiem, šepot se mu obtočil kolem hrdla, rozpletl uzly v jeho útrobách, rozmotal, co bylo zapletené, a rozvázal mu jazyk. Bylo to zároveň vzrušující i děsivé, přistihl se, že se drží za hrdlo a křičí: *Dost! Ještě! Dost!*

„Šepot ví, co potřebuješ,“ pravila Pampa Kampana. „Noví lidé potřebují příběhy, aby se dozvěděli, jakými lidmi jsou, čestnými, nečestnými, nebo něco mezi. Brzy budou mít úplně všichni vlastní minulost, vzpomínky, přátele i soupeře. Nemůžeme čekat celou generaci, než se město stane skutečným. Musíme to udělat teď, aby mohla vyrůst nová říše; aby zemi mohlo vládnout město vítězství a zajistit, aby už nikdy nedošlo k žádnému masakru a zejména aby už nikdy žádné ženy nemusely vstoupit do stěny z plamenů a aby se všem ženám dostalo lepšího zacházení než sirotám vydaným na milost a nemilost mužům v temnotě. Ale ty,“ dodala, jako by

ji to právě napadlo, ačkoli to ve skutečnosti byla věc, o kterou jí šlo především, „ty máš jiné potřeby.“

„Dnešek je dnem zmrtvýchvstání,“ pravil Domingo Nunes bez zaváhání. „*Ele ressuscitou*, jak říkáme po našem. Vstal z mrtvých. Ale vidím, že vy se pokoušíte vzkřísit někoho jiného, někoho, koho jste milovala a kdo vešel do ohně. Využíváte čar, abyste dala život celému městu, protože doufáte, že se vám vrátí.“

„Ta tvoje řečová vada,“ ozval se Bukka Sangamovec. „Kam se poděla?“

„To je tím, jak mi zašeptala do ucha,“ odpověděl Domingo Nunes.

„Vítej ve Vidžajanagaru,“ řekla Pampa Kampana. V vyslovila skoro jako *b*, což se jí občas stávalo.

„Bizana...?“ zopakoval po ní Domingo Nunes. „Omlouvám se. Jak že se to tu jmenuje?“

„Nejdřív řekni *vidž-aja*, vítězství,“ odpověděla Pampa Kampana. „A potom *nagar*, město. Není to tak těžké. *Nag-gar*. Vidžajanagar: Vítězné město.“

„Tyhle zvuky můj jazyk nezvládne,“ přiznal se Domingo Nunes. „S řečovou vadou to nesouvisí. Prostě to nikdy nevy-slovím stejně jako vy.“

„A jak by chtěl městu říkat tvůj jazyk?“ zeptala se Pampa Kampana.

„Bidž... Biz... takže nejdřív Bis... a potom... nagá,“ odvětil Domingo Nunes. „Když to dám dohromady – a teď vyvinu nejvyšší úsilí –, vychází mi z toho *Bisnaga*.“

Pampa Kampana a korunní princ Bukka se zasmáli. Pampa zatleskala, Bukka ji provrtal pohledem a pochopil, že se zamilovala.

„Tak tedy Bisnaga,“ pravila a svá slova doprovodila dalším tlesknutím. „Právě jsi nás pojmenoval.“

„Co to povídáš?“ vykřikl Bukka. „Necháš toho cizince, aby naše město poskvrnil pazvuky svého zauzlovaného jazyka?“

„Ano,“ opáčila. „Tohle není žádné starobylé město se starobylým jménem. Sotva se zjevilo, zrovna jako on. To mají společné. Já jeho jméno přijímám. Odteď se tohle město jmenuje a bude jmenovat Bisnaga.“

„Přijde den,“ prohlásil Bukka buřičsky, „kdy cizincům nedovolíme, aby nám říkali, kým jsme.“

—

(Jelikož Pampa Kampana našla v Domingu Nunesovi a jeho zasmodrchané výslovnosti radostné zalíbení, rozhodla se, že bude ve svém eposu nazývat město i říši „Bisnaga“, snad s úmyslem, aby nám připomněla, že jakkoli se její dílo zakládá na skutečných událostech, imaginární svět je od reálného světa nevyhnutelně vzdálen. „Bisnaga“ nepatří dějinám, ale jí samotné. Konečně báseň není eseje ani novinová zpráva. Realita poezie a představivosti se řídí jinými pravidly. My jsme si zvolili, že budeme kráčet ve šlépějích Pampy Kampany, a proto o jejím vysněném městě, které zde popisujeme, hovoříme jako o „Bisnaze“. Kdybychom učinili jinak, zradili bychom umělkyni i její dílo.)

—

Ačkoli Pampa Kampana i nadále trávila dvacet hodin denně v šepotavém transu, její zjevná náklonnost vůči cizinci – to, jak ho hledala očima během oné hodiny, kdy je měla

otevřené – nyní vyvolávala značnou královskou nelibost. Zpráva o Pampině pobláznění se Hukkarájovi I. donesla dřív, než Nunes poprvé přivedli před jeho zraky, a notně ho podráždila. Portugalec, kterého o nastalé situaci nikdo nezpravil, se králi představil s okázalou zdvořilostí a zmínil se o svém daru vyprávět příběhy z cest. „Jestliže dovolíte,“ pravil, „mohl bych vás snad několika obveselit.“

Hukka nezávazně zabručel. „Možná že víc než příběhy nás zajímá osoba cestovatele.“

Domingo Nunes nevěděl, co si o tom myslet, a tak se v rozpacích pustil do líčení svého pobytu mezi kanibaly – antropofágy – a muži, jimž rostly hlavy v podpaží. Hukka zvedl ruku, aby ho zastavil. „Radši nám pověz,“ vyzval ho, „o těch nepřírodně bledolících lidech, o bílých Evropanech, růžových Angličanech, o jejich nespolehlivosti a proradnosti.“ Nunes znervózněl. „Vaše Veličenstvo,“ začal, „ze všech Evropanů překoná surovost Francouzů pouze krutost Holanďanů. Angličané jsou v současnosti zaostalá rasa, ale nedal bych nic za to – ačkoli mnoho mých krajanů by se mnou nesouhlasilo –, že se z nich jednou vyklubou ti nejhorší z celé bandy a mapa poloviny světa se zbarví dorůžova. My Portugalci jsme ovšem spolehliví a čestní. Janovští kupci a arabští obchodníci vám potvrdí, že jsme poctivci. Avšak jsme také snílci. Představujeme si například, že svět je kulatý, a sníme o tom, že ho obeplujeme. Myslíme na africký mys, představujeme si existenci severozápadní cesty a domníváme se, že na západ od okeánu existují neznámé světtadily. Jsme předními dobrodruhy na světě, ale na rozdíl od podružnějších kmenů dodržujeme smlouvy a účty platíme včas.“

Hukkarája I. si stejně jako novorození poddaní na své nové převtělení teprve zvykal. Ve svém na události bohatém životě

už několik proměn zažil. Pomalý, nevzrušený životní styl pasáka krav vystřídala tvrdá vojenská disciplína, potom upadl do zajetí a byl přinucen změnit náboženské vyznání, a tudíž i své jméno, a když uprchl, musel se vysvléknout z falešné kůže konvertity i z úboru a zvyků vojáka a přeměnit se zpět víceméně do své původní podoby honáka krav, nebo přinejmenším do venkovana hledajícího svůj nový osud. Jako malý si ze všeho nejvíc přál, aby se svět nikdy nezměnil, aby mu už navždy bylo devět let a matka s otcem se k němu věčně blížili s rozpráženou milující náručí, leč život mu uštědřil zásadní ponaučení, a sice že je nestálý a proměnlivý. Avšak když nyní dostal příležitost trůnit na královském stolci, zjistil, že opět sní svůj dětský sen o neměnnosti. Chtěl, aby se toto prostředí, trůnní sál, ženské strážce, bohaté zařízení, vyčlenilo z proměnlivého světa a stalo se věčným, ale než k tomu dojde, musí se oženit se svou královnou, potřebuje, aby Pampa Kampana vyslyšela jeho žádost a za jásání občanů nadšených jejich sňatkem usedla po jeho boku s květinovým věncem na krku, čas se může zastavit, jakmile ten skvostný den skončí, možná že ho Hukka zvládne zastavit sám, pozvedne-li královské žezlo, a Pampa Kampana dokáže zastavit čas skoro jistě, protože pokud dokázala stvořit svět z kupky semínek a několika prošeptaných dní, patrně ho může obtočit kouzelnou girlandou mocnější než kalendář a potom budou žít šťastně až navěky.

Z tohoto snu vytrhl nového krále se vši neomaleností příjezd cizince a zpráva o tom, jaký vzbudil zájem v Pampě Kampaně. Hukka si začal představovat cizincovu hlavu oddělenou od ramen a vycpanou slámou a jedině, co mu zabránilo v tom, aby nově příchozímu hlavu utál, byla pravděpodobnost, že by Pampa Kampana s takovým postupem hrubě nesouhlasila.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Vítězné město.

Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.